

Курепін В.М.,
канд.екон.наук, доцент, доцент
кафедри методики професійного навчання
Лотарєва Д.В.,
здобувачка вищої освіти
інженерно-енергетичного факультету
Миколаївський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІКИ

Найактуальніша проблема сучасності в Україні - екологія. Нажаль, у деяких галузях економіки економічні інтереси переважають над екологічними попри всі декларації про право людини на сприятливе для життя та здоров'я довкілля. Результат сумний, забруднене навколишнє середовище [1, с. 67]. Відбувається виснаження запасів природних ресурсів, погіршене фізичне та моральне здоров'я людей, загострюється економічна та політична боротьба за сировинні ринки, життєвий простір. У цій доповіді ми розглянемо деякі проблеми правового регулювання у сфері довкілля.

Вже давно для сучасних розвинених країн зелена, орієнтована на екологію економіка стала потребою. У нашій країні подібний курс вже набрав деякі оберти, зауважимо, їх недостатньо для заданого курсу розвитку країни.

Дійсність така - на екологію без огляду складно вводити нові технології. Насправді, виробництво, що негативно впливає на природу, завжди буде дорогим та економічно необґрунтованим [2, с. 76]. Задля подальшого розгортання зеленої економіки України знадобиться низка організаційно-правових заходів, таких як: запровадження нових регламентуючих і систематизованих документів державного рівня; посилення відповідальності порушення норм, покликаних охороняти довкілля тощо.

У попередньому столітті проблеми екології вважалися вторинними, у ХХІ столітті такі проблеми із вторинних перетворилися на основні. У більшості постіндустріальних держав зародився так званий зелений курс економіки, тобто «зелена економіка». Цей тип економіки багатофункціональний. По-перше - зростання добробуту населення та забезпечення соціальної справедливості; по-друге - це захист довкілля.

«Зелена економіка», це економічне використання природних багатств, скорочення викидів шкідливих речовин в атмосферу, ефективне використання енергії, захист біорізноманіття та зростання доходів населення. Важливими рисами «зеленого процесу» є мобілізація глобальної економіки та збільшення зростання інвестицій у природні технології. У перспективі ці заходи дозволять стимулювати екологізацію багатьох сучасних економік, мінімізувати використання невідновних корисних копалин, уникати катастрофічні наслідки глобальних змін клімату.

У світлі кардинальних перетворень, на сьогоднішній день, важливо правове узгодження екологічної та енергетичної політики, чітке визначення, як світового енергобалансу, так і на рівні країн світу. Особливу роль у таких перетвореннях відведено збільшенню обсягів використання поновлюваної енергетики [3, с. 93]. Даний спосіб дозволить забезпечити енергетичну безпеку та скоротити рівень негативного впливу на навколишнє середовище.

Сучасні моделі економіки, більшою мірою, задовольняють свої енергетичні потреби з допомогою невідновних природних ресурсів. Наголошуємо, курс на необхідність використання технологій відновлюваних джерел енергії має бути забезпеченим належним державним контролем. При цьому, особливу роль у сфері екології повинен належити екологічному нагляду. Він має фундаментальне значення задля забезпечення екологічного благополуччя. Нажаль, в Україні, ми вимушені констатувати низьку якість державного регулювання охорони навколишнього середовища.

Покращення стану довкілля, підвищення якості життя людей повинен відбуватися за рахунок переходу країн світу до сталого розвитку «зеленого» курсу в економіці та політиці.

Такі вимоги міжнародних стандартів та тенденції. Чіткий розподіл всіх функцій та повноважень з питань екології та навколишнього середовища між державними та місцевими органами влади дозволяє регулювати охоронні заходи щодо навколишнього середовища, створити організаційні можливості для зміни ситуації, що склалася.

Визначаємо сучасні проблеми контролю та нагляду у сфері охорони навколишнього середовища, такі як: а) можливість об'єктів господарювання надавати необмежену дію на довкілля; б) відсутність дієвих економічних стимулів переходу на «зелені» технології; в) держава не має об'єктивної інформації про стан довкілля [4, с. 131]; г) мінімальні штрафи порушення екологічного законодавства.

На нашу думку, величезну роль у сфері охорони навколишнього середовища будуть відігравати економічні важелі. Вони мають власну специфіку. Зрозуміло, сполучною ланкою між суб'єктами господарських відносин та екологією є держава, з її економічними методами охорони навколишнього середовища. Держава відіграє роль розподільника навантаження на довкілля. Але ж сьогоднішній курс модернізації та інноваційних процесів у всіх сферах розвитку економіки країни послаблює відповідальність за порушення «зеленого» законодавства.

У своєму дослідженні ми проаналізували закордонний досвід і прийшли до висновків, що посилення заходів відповідальності не стимулює об'єкти господарювання до дотримання правил у галузі охорони навколишнього середовища. В якості працюючих методів можуть бути податкові пільги [5, с. 142]. Для вітчизняної практики ця тема є не менш актуальною. Ми змушені, реалізуючи європейський досвід, вносити відповідні зміни та доповнення у законодавство України.

Конституції України наголошує - кожен має право на сприятливе довкілля, За екологічні правопорушення, які привели до порушення стану здоров'я людини повинно бути відшкодування збитків. Кожен має право на достовірну інформацію про стан довкілля. Пам'ятаємо, найменші провини можуть призвести до природних катастроф.

Нажаль, несумлінні громадяни, при сучасному розвитку суспільних відносин, продовжують забруднювати, розкрадати і знищувати навколишню природу. Чинне законодавство передбачає адміністративну та кримінальну відповідальність за правопорушення у галузі охорони навколишнього середовища, але деяких громадян це не зупиняє. Тому без батога у виді адміністративних та кримінальних покарань мабуть не обійтись.

Від стану екології залежить здоров'я як окремих громадян, так і суспільства в цілому [6, с. 173]. У зв'язку з цим, як у адміністративному, так і у кримінальному кодексах України запроваджені глави та статті за якими передбачається різні форми відповідальності, залежно від наслідків для довкілля. У деяких випадках екологічні злочини виражаються у формі непрямого наміру, тобто особа усвідомлює порушення ним відповідних екологічних правил, передбачає можливість настання негативних стану навколишнього середовища чи здоров'я людини наслідків і свідомо допускає їх наступ, або ставиться до цього байдуже. Суди, опираючись на відповідні Закони та кодекси, при порушеннях даного роду, зазвичай, застосовують відповідальність як штраф. Але такої відповідальності буває недостатньо.

Сьогодні експерти та фахівці з екологічних питань екологічну ситуацію в Україні характеризують, як ситуацію з високим рівнем антропогенного впливу на природне середовище і значними екологічними наслідками минулої економічної діяльності.

Практично у всіх регіонах України зберігається тенденція до погіршення стану ґрунтів та земель, при цьому міське населення перебуває під впливом високого забруднення атмосферного повітря. В таких умовах доступним і цивілізованим вирішенням проблеми є створення умов, що забезпечують комфортне проживання населення як у великих центрах мегаполісів, де статистичне спостереження виглядає гнітюче, так і в малих населених пунктах, де екологічна обстановка більш сприятлива.

У цьому питанні необхідні державні важелі, цілий комплекс заходів реалізації державної політики у сфері екологічного розвитку. Особливе значення мають механізми, що

вирішують завдання запобігання та зниження поточного негативного впливу на навколишнє середовище; відновлення порушених природних екологічних систем; забезпечення екологічно безпечного поводження з відходами та охорони природного середовища, у тому числі природних екологічних систем, об'єктів тваринного та рослинного світу.

Зрозуміло, треба враховувати вибуховий характер сучасної економіки, з можливими кардинальними змінами господарської діяльності. За таких умов втіленні заходи знову можуть виявитися недієвими [7, с. 32]. Тому в екологічних питаннях необхідно завжди тримати руку на пульсі.

На наш погляд, майбутнє планети за зеленими технологіями. Завзятість бізнесу таким технологіям не завада. У міжнародне співтовариство України входить з обраним пріоритетом на захист, а не знищення природи. Вже зараз можна говорити про зрушення на краще стану екології в нашій країні. Але через відсутність сприятливого інвестиційного клімату «зелені проекти» важко пробиваються.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Курепін В. М., Бацуровська І. В. Еколого-економічний баланс на Кінбурні: обставини заповідної території довоєнного, воєнного та поствоєнного часу (in English). *Modern Economics*. 2023. № 42(2023). С. 62-69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-09).
2. Загляда А.О. Розвиток екологічно безпечного виробництва, основні напрями подальшого розвитку виробництва екологічно чистої продукції. Розвиток аграрної галузі та впровадження наукових розробок у виробництво : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 17-18 жовтня 2024 р.) / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 74-76. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19610>.
3. Іваненко В.С. Екологічні проблеми використання та охорона річок басейну Прип'яті // *Transboundary Dniester River Basin Management and EU Integration – Step by Step : Proceedings of the International Conference Chisinau, October 27-28 2022 / editor: Ilya Trombitsky; editorial and scientific conference committee: Gheorghe Duca [et al.]. Chişinău: Eco-TIRAS, 2022 (Arconteh)*. С. 92-96. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11848>.
4. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. *Modern Economics*. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).
5. Іваненко В. С. Інновації у сфері безпеки: захист різних сфер діяльності місцевих громад. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 141-144. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20102>.
6. Юрченко К. Д. Покращення стану навколишнього середовища: концепція життєвого циклу. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 172-175. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18923>.
7. Іваненко В. С., Петровських А. Д. Відновлення водних шляхів в Україні // *Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу за результатами проведеного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 березня 2023 року*. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 31-33. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12984>.